

การวิเคราะห์เพลงเซ็ดหุ่นกระบอก

นายวันชัย เอื้อจิตรเมศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-332-165-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ANALYSIS OF PUPPET PERFORMING SONG

WANCHAI UEJITMET

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai Music

Department of Thai Music

Graduate School

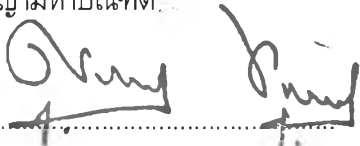
Chulalongkorn University

Academic Year 1998

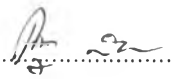
ISBN 974-332-165-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์เพลงเซตหุ่นกระบอก
โดย นายวันชัย เอื้อจิตรเมศ
ภาควิชา ดุริยางค์ศิลป์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สำโรงทอง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

วันชัย เอื้อจิตรเมศ : การวิเคราะห์เพลงเชิดหุ่นกระบอก

(THE ANALYSIS OF PUPPET PERFORMING SONG)

อ. ที่ปรึกษา : อาจารย์ปรกรณ์ รอดช้างเผื่อน, 173 หน้า. ISBN 974-332-165-9

เพลงเชิดหุ่นกระบอก เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงอีกเพลงหนึ่ง แต่มีความแตกต่างไปจากเพลงอื่น ด้วยเหตุที่ผู้บรรเลงจะต้องใช้ปฏิภาณ และความสามารถในการสร้างทำนองทางบรรเลงให้เกิดความกลมกลืนไปกับทำนองร้อง

ในการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบวิธีการดำเนินทำนองของเพลงเชิดหุ่นกระบอกจากทางร้อง และทางบรรเลง รวมทั้งความสัมพันธ์ของทางทั้งสอง จากบทหุ่นกระบอก เรื่องพระอภัยมณี ตอนหนึ่งนางผีเสื้อสมุทร เพื่อให้ทราบถึงที่มาของเพลงเชิดหุ่นกระบอก

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินทำนองทางร้องนั้นมีที่มาจากทำนองเสนาะ และบางส่วนของเพลงสังฆารากับเพลงธรณีร้องไห้ ส่วนทางบรรเลงมีการสร้างทำนองขึ้นจากเสียงตกของทำนองทางร้อง โดยทั้งสองทางต่างก็ใช้กลุ่มเสียง ม ฟ ซ X ท ด เช่นเดียวกัน การจบเพลงมี 3 ลักษณะ คือ ลงจบเพื่อเจรจาหรือบรรเลงเพลงสองชั้น เพลงร้าย ด้วยเสียงโดหรือเสียงซอล ลงจบเพื่อบรรเลงเพลงเชิด เสมอ ลา รัว ด้วยเสียงโด และจบเพื่อบรรเลงเพลงโอดด้วยเสียงซอล ในเรื่องที่มาของการแสดงหุ่นกระบอกได้รับแบบอย่างมาจากการแสดงหุ่นของชาวจีนไหหลำ และเริ่มแสดงครั้งแรกที่จังหวัดสุโขทัย เมื่อปี พ.ศ. 2435 เรื่องราวที่นิยมนำมาแสดงหุ่นกระบอก คือเรื่องพระอภัยมณี ของสุนทรภู่ ด้วยเนื้อเรื่องแต่ละฉากนั้นมีความสัมพันธ์กันทำให้ชวนติดตาม และยังสะท้อนให้เห็นสังขรณ์ในการดำเนินชีวิต

ภาควิชา..... อ.วิภาดาภิเษก

สาขาวิชา..... อ.วิภาดาภิเษก

ปีการศึกษา..... ๒๕๕๑

ลายมือชื่อนิติต..... อ.วิภาดาภิเษก

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... อ.วิภาดาภิเษก

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

C3971632035 : MAJOR THAI MUSIC
KEY WORD:

THE PUPPET PERFORMING SONG

WANCHAI UEJITMET : THE ANALYSIS OF PUPPET PERFORMING SONG. THESIS ADVISOR : PAKORN
RODCHANGPHUEN. 173 pp. ISBN 974-332-165-9

The Puppet Performing song is used in the puppet show which is different from the other, since the Saw-oo player needs the ability to improvise harmonious with singing.

The qualitative research methodology is used in this study : the performing method of The Puppet Performing Song both vocal and music including its coherence. The episode "Nee Nang Pee Sue Samut" from Phra Apai Manee puppet script has been taken as the case to find out the root of the puppet performing song.

The result is found that the pattern of singing is derived from "Tamnong Sanoa" and some part of the "Sang-Ka-Ra" and "Thor-Ra-Nee-Rong-Hai" song. The music pattern is made from falling note of singing voice. However, both of them is based on the same notation ; Me,Fa,Sol,La,Ti,Do. There are 3 ways of ending : ending to dialogue or playing "Plang Song Chan" "Plang Rai" with Do or Sol ; ending with "Plang Chud" "Samer" "La" "Roaw" with Do; and ending with "Plang Oad" with Do or Sol, Concerning the root of the puppet performing, its style was derived from China. The first show was performed at Sukhothai in 1892. The well-known puppet performing is "Phra Apai Manee" of Sunthorn Phu. It is because the story is harmonized in each scenes and interesting. More of that, it shows the fact of life.

ภาควิชา.....

สาขาวิชา.....

ปีการศึกษา.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ไม่อาจสำเร็จลงได้ หากไม่ได้รับความเมตตาอย่างยิ่งจากบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้ กราบขอบพระคุณ อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ กรุณาให้คำปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ผู้ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนแก้ไขสิ่งบกพร่องของงานวิจัยนี้

กราบขอบพระคุณครูวรายศ สุขสายชล ครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต ครูเบญจรงค์ ชนโกเศศ ครูดวงเนตร ดุริยพันธ์ ครูธีระ ภูมณี และอาจารย์อนันต์ สบฤกษ์ ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอบพระคุณอธิการบดี สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้อำนวยการสำนักวิจัย อาจารย์บรรจง ชลวิโรจน์ อาจารย์สุพิศวง ธรรมพันทา และอาจารย์สุภิญญาทิพย์ ผาสุชาติ เพื่อน ๆ ปริญาโท ดุริยางค์ไทยทุกท่าน รวมทั้งเพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่เมตตาให้คำปรึกษา และช่วยเหลือมาตั้งแต่ต้น

ขอบพระคุณคุณพ่อ และคุณแม่ ที่สอนให้ลูกรักการเรียน และอุดหนุนทุนการศึกษา รวมทั้งกัลยาณมิตรที่ได้กระตุ้นเตือนจนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จ

หากประโยชน์อันใดที่จะเกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนขอมอบความดีทั้งหลายแก่ครูแห่งผู้สร้างสรรค์การเล่นหุ่นกระบอก แม่ครูเคลือบผู้สร้างสรรค์วิธีการขับร้องเพลงหุ่น และอาจารย์บริดาพร อังเจริญ ผู้ชักนำให้ผู้วิจัยเข้าสู่วงการดุริยางคศิลป์ไทย ครูวรายศ สุขสายชล ผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้ และโบราณจารย์ด้านดุริยางค์ไทยทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะของการศึกษา.....	8
บทที่ 2 บริบทเกี่ยวกับมหรสพหุ่น.....	10
ประวัติมหรสพหุ่นในประเทศไทย.....	10
ประเภทของมหรสพหุ่นในประเทศไทย.....	23
ประวัติและความเป็นมาของการแสดงหุ่นกระบอก.....	25
ที่มาของเพลงเซ็ดหุ่น.....	30
วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการแสดงหุ่นกระบอก.....	32
บทที่ 3 เพลงเซ็ดหุ่นกระบอก.....	39
รูปแบบการดำเนินทำนองทางร้องเพลงเซ็ดหุ่นกระบอก.....	42
การลงจบทำนองทางร้องเพลงเซ็ดหุ่นกระบอก.....	48
รูปแบบการดำเนินทำนองทางบรรเลงเพลงเซ็ดหุ่นกระบอก.....	56
บทที่ 4 บทวิเคราะห์เพลงเซ็ดหุ่นกระบอก.....	69
รูปแบบการดำเนินทำนองทางร้อง.....	69
รูปแบบการดำเนินทำนองทางร้องลงจบ.....	80
รูปแบบการดำเนินทำนองทางบรรเลง.....	93
ความสัมพันธ์ระหว่างทางร้องกับทางบรรเลงเพลงเซ็ดหุ่นกระบอก.....	95

ความสัมพันธ์ของทางร้องกับทางบรรเลงด้านการดำเนินทำนอง.....	95
ความสัมพันธ์ของทางร้องกับทางบรรเลงด้านลูกตก หรือเสียงตก.....	124
ความสัมพันธ์ของทางร้องกับทางบรรเลงด้านระดับเสียง.....	141
ระดับเสียงที่ใช้ในเพลงเชิดหุ่นกระบอก.....	142
วิธีการบรรเลง.....	143
เม็ดพราย และสำนวนที่ใช้บรรเลง.....	144
จังหวะที่ใช้ในเพลงเชิดหุ่นกระบอก.....	148
ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อร้องกับเพลงเชิดหุ่นกระบอก.....	148
บทที่ 5 สรุปรูป อภิปราย และเสนอแนะ.....	150
รายการอ้างอิง.....	154
ภาคผนวก.....	157
ประวัติผู้เขียน.....	173